

УДК 351

DOI <https://doi.org/10.32782/1813-3401.2024.1.37>

Д. Ф. Тишко

кандидат медичних наук, доцент,
доцент кафедри ортопедичної стоматології
Національного медичного університету імені О. О. Богомольця

СУБ'ЄКТИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ МЕДИЧНОГО ТУРИЗМУ

Сформовано комплексне бачення розвитку діяльності органів центральної виконавчої влади, зокрема визначено системні проблеми розвитку суб'єктної структури державного управління в цілому та в частині реалізації державної політики забезпечення розвитку медичного туризму, зокрема, що стосуються: низького рівня комунікації, відсутності інституційної пам'яті, низького потенціалу реалізації реформ та їх завершення, фрагментарності реалізації державно-управлінських рішень та стратегій.

Сформовано структуру суб'єктного складу системи державного управління медичним туризмом, що передбачає розподіл суб'єктів державної політики на: суб'єкти, що формують загальні положення розвитку держави та державної політики в цілому; органи центральної виконавчої влади, що реалізують державну політику забезпечення розвитку медичного туризму за окремими сферами (охорони здоров'я, міжнародних відносин, соціального захисту, туризму, консалтингу та іншого забезпечення, інфраструктури).

Надано характеристику діяльності кожному органу та ідентифіковано їх завдання в контексті розвитку медичного туризму.

Розвинено організаційні положення, що стосуються адміністративно-правового статусу досліджуваних суб'єктів та визначено напрями розширення повноважень. Запропоновано варіанти розширення структури системи державного управління медичним туризмом.

Ключові слова: медичний туризм, міжнародний туризм, ризики медичного туризму, виклики медичного туризму, управління туристичною діяльністю.

Постановка проблеми. Характеристика медичного туризму як міжсистемного багатовекторного об'єкту державної політики визначає необхідність дослідження суб'єктів її формування та реалізації як з позиції трансформації їх діяльності, так і з позиції налагодження комунікації на міжсистемному рівні. Сучасний стан суб'єктної структури державного управління характеризується мінливістю до політичних змін в системі державної влади. Так, організаційні зміни в структурі Кабінету Міністрів України та інших органів центральної виконавчої влади після парламентських та президентських виборів, унеможливають послідовність та завершеність реформ та будь-яких трансформацій в різних сферах суспільних відносин в цілому та медичному туризмі зокрема.

«Сучасний етап розвитку нашої держави і суспільства, активні процеси міжнародного співробітництва зумовлюють необхідність подальшого вдосконалення державного управ-

ління та забезпечення ефективності діяльності органів державної влади. Зазначені процеси вимагають посилення наукових пошуків, спрямованих на вдосконалення управлінської діяльності в державі, забезпечення ефективності діяльності всіх гілок влади та стимулювання подальшого розвитку вітчизняної конституційно-правової думки у напрямі сучасних викликів» [1]. Зважаючи на складність досліджуваного об'єкту є необхідність встановлення відповідальності, повноважень та статусу суб'єктів державного управління, що реалізують державну політику в сфері медичного туризму.

Мета дослідження полягає в ідентифікації суб'єктів формування та реалізації державної політики забезпечення розвитку медичного туризму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання функціонування суб'єктів державного управління досліджувалися в працях вітчизняних вчених, зокрема: Л.Р. Криничко, Л.В. Сергі-

енко, Н.В. Дацій, С.В. Бєлай, С.М. Домбровська, Д.О. Грицишен, В.І. Юнгер, С.М. Петрик, І.О. Драган, Ю.В. Шпак, В.В. Нонік, В.В. Євдокимов, В.В. Ксєндзук, Л.В. Антонова, М.М. Білинська, С.М. Вовк, Т.Є. Висоцька, Н.О. Васюк, О.В. Галацан, Д.М. Джафарова, Н.Є. Дуб, В.В. Дудка, К.І. Жилка, В.В. Карлаш, Т.М. Курило, Ф.Р. Криничко, О.Л. Корольчук, Ю.О. Котляревський, Ж.Д. Кравченко, Т.Ю. Коваленко, П.Й. Кузьмінський, О.В. Клименко, Н.П. Кризина, Ю.О. Лермонтова та інші. Для підвищення ефективності реалізації державної політики забезпечення розвитку медичного туризму є необхідність у визначенні адміністративно-правового статусу таких суб'єктів, їх функцій та повноважень, а також взаємодії в контексті прийняття рішень на міжсистемному та міжвідомчому рівнях.

Викладення основного матеріалу. «Апарат державного управління – система органів державної виконавчої влади (органів державного управління), які беруть участь у реалізації основних завдань і функцій держави повсякденним і оперативним здійсненням виконавчо-розпорядчої діяльності в економічній, соціальній та інших сферах діяльності держави. Головною метою діяльності апарату державного управління є реалізація функцій виконавчої влади. Саме тому іноді органи виконавчої влади визначають, як первинні елементи апарату державного управління, які створюються державою для здійснення від її імені завдань і функцій державної виконавчої влади» [3]. Відповідно ряд органів виконавчої влади виконують сукупність функцій держави, які пов'язані із реалізацією державної політики забезпечення розвитку медичного туризму. Варто зазначити, що міждисциплінарність об'єкту державної політики визначає міжсистемні взаємодії органів державної влади. В контексті досліджуваного нами об'єкту, будуть досліджені колективні утворення.

Дане дослідження побудуємо наступним чином:

- по-перше, ідентифікація проблем суб'єктної структури державного управління в сфері медичного туризму;
- по-друге, ідентифікація суб'єктів державного управління, що реалізують державну політику в сфері охорони здоров'я, туризму, транспорту та інших забезпечуючих послуг;
- по-третє, обґрунтування адміністративно-правового статусу та повноважень суб'єктів державного управління;

– по-четверте, визначення напрямів трансформації суб'єктів державного управління в сфері медичного туризму.

Проблема сучасної суб'єктної структури державного управління медичним туризмом. Протягом років незалежності суб'єктна структура системи державного управління в Україні піддавалася постійним змінам, що обумовлено реформами, які зініціювалися політичними силами, що ставали на чолі країни.

Більшість реформ державного управління в цілому та окремих сфер державного регулювання піддавалася політичному впливу, що не сприяло безперервному продовженню реформ та їх доведенню до логічного завершення. Сучасна структура державного управління має ряд недоліків, що впливають на ефективність державної політики в різних сферах та розвитку медичного туризму зокрема. Основними недоліками суб'єктного складу системи державного управління в Україні є наступні:

– по-перше, постійна трансформація суб'єктної структури системи державного управління не відповідає суспільним реаліям, а усі зміни визначені політичними процесами та змінами політичних сил в управлінні державою;

– по-друге, відсутність комунікації між суб'єктами державного управління, особливо в частині діяльності центральних органів виконавчої влади, що знову ж таки обумовлено політичним впливом на призначення керівників органів центральної виконавчої влади;

– по-третє, часті зміни суб'єктної структури системи державного управління призводять до проблеми, що деякі сфери суспільного життя залишилися поза діяльністю будь-яких суб'єктів державного управління;

– по-четверте, відсутність комунікації між центральними органами виконавчої влади, що регулюють державну політику в суміжних сферах суспільного життя, призводить до дихотомії, а іноді навіть протилежного бачення державного регулювання суспільних відносин;

– по-п'яте, відсутність погодження Стратегій розвитку певних сфер суспільних відносин між суб'єктами, що реалізують державну політику в суміжних сферах суспільних відносин.

– по-шосте, відсутність інституційної пам'яті функціонування суб'єкта державного управління в умовах зміни політичних сил та керівництва центрального органу виконавчої влади.

Зазначені складові проблеми суб'єктного складу системи державного управління, досить

чітко проявляються у неефективності державної політики забезпечення розвитку медичного туризму. Це, в першу чергу, обумовлено тим, що даний вид суспільних відносин має міждисциплінарний та міжсистемний характер, та поєднує в собі велику кількість галузей економіки (охорону здоров'я, туризм, транспорт, готельне розміщення, консалтингові послуги, юридичні послуги та інше). Відповідно важливою складовою наукового пошуку є ідентифікація суб'єктів державного управління, які формують систему державного регулювання зазначених сфер.

Склад суб'єктів державного управління, які реалізують державну політику забезпечення розвитку медичного туризму. «Державне управління є специфічним різновидом діяльності органів держави. Його призначення, як відзначається в наукових дослідженнях, полягає у владно-розпорядчому впливі на суспільні відносини та процеси і набуває особливого значення, враховуючи зміни, що відбуваються у суспільстві з подальшим розвитком ринкових механізмів, міжнародних зв'язків та змін ролі держави у цих умовах. Державне управління у різних формах, методах, виконанні тих чи інших функцій, здійснюється різними державними органами трьох гілок державної влади. При цьому слід зазначити, що значна кількість повноважень органів виконавчої влади і сьогодні реалізується у формі владно-розпорядчого впливу» [1]. Такий підхід не завжди дозволяє реалізувати ефективну державну політику, особливо в такій сфері як медичний туризм.

Основними суб'єктами формування та реалізації державної політики є центральні органи виконавчої влади. «Виконавча влада виражена системою органів виконавчої влади, основним змістом діяльності яких є здійснення державного управління. Органи виконавчої влади розробляють основні напрями соціально-економічної політики держави, її обороноздатності, безпеки, забезпечення громадського порядку та організують їх здійснення; організують управління державною власністю; виробляють заходи з проведення зовнішньої політики і виконують інші функції, покладені законодавством країни. Від результату діяльності цих органів залежить соціально-економічний та політичний стан країни. У цілому ці органи наділені широкими повноваженнями самостійної правотворчості, правозастосування та правоохоронної діяльності. Серед органів державної влади важливе місце посідають органи виконавчої влади, що

здійснюють функції державного управління економічним, соціально-культурним, адміністративно-політичним будівництвом. Кожен із цих органів діє від імені та за дорученням держави, має певний правовий статус, виступає носієм відповідних повноважень юридично-владного характеру, реалізація яких забезпечує йому досягнення мети виконавчо-розпорядчої діяльності» [4].

«Органи виконавчої влади здійснюють державне управління: в ході реалізації їх повноважень щодо керованих об'єктів зовнішнього суспільного (економічного, соціального та ін.) середовища; при виконанні місцевими державними адміністраціями повноважень органів місцевого самоврядування, делегованих відповідними місцевими радами, при тому, що власне виконавчій владі ці повноваження первісно не належать; у процесі управління вищими органами виконавчої влади діяльністю нижчих органів; в ході управління роботою державних службовців усередині апарату органу виконавчої влади. За межами діяльності органів виконавчої влади державне управління здійснюється: всередині апаратів будь-яких інших (крім органів виконавчої влади) органів державної влади – з боку їх керівників щодо інших службовців (наприклад, в апаратах парламенту, судів, органів прокуратури тощо); всередині державних підприємств, установ і організацій – з боку їх адміністрацій щодо решти персоналу; з боку тих чи інших уповноважених державою суб'єктів у процесі управління державними корпоративними правами; з боку різноманітних дорадчо-консультативних органів у частині виконання наданих їм організаційно-розпорядчих повноважень щодо інших органів, посадових осіб [1]. В контексті зазначеного дослідження такими суб'єктами є сукупність органів виконавчої влади, що реалізують державну політику в різноманітних сферах, що представлено в табл. 1.

Адміністративно-правовий статус та повноваження суб'єктів державного управління. Відповідно до представленого підходу до суб'єктної структури реалізації державної політики, центральні органи виконавчої влади необхідно визначити за галузевою та функціональною спрямованістю, які виконують відповідні функції в забезпеченні розвитку медичного туризму.

Медична складова досліджуваного об'єкту представлена Міністерством охорони здоров'я України та Національною службою здо-

ров'я України. Саме зазначені центральні органи виконавчої влади реалізують державну політику в сфері охорони здоров'я та громадського здоров'я. Дані суб'єкти державного управління визначають напрями державного регулювання реалізації медичних послуг іноземцям та взаємодії із закладами охорони здоров'я інших країн.

В контексті реалізації державної політики забезпечення розвитку медичного туризму пропонуємо уточнити завдання Міністерства охорони здоров'я України, в частині їх розширення наступними:

– визначають особливості фінансового забезпечення реалізації медичних послуг іноземцям. Так, є потреба в зміні системи фінансування державних та комунальних закладів охорони здоров'я. Щодо фінансового забезпечення є необхідність внесення змін до бюджет-

ного законодавства та розширення можливих організаційно-правових форм закладів охорони здоров'я для створення можливості приймати платежі за медичні послуги від іноземців;

– встановлюють ліцензійні вимоги для закладів охорони здоров'я, що реалізують медичні послуги іноземцям, зокрема: кадрового, фінансового, матеріально-технічного забезпечення. Так, діючий підхід до реалізації медичних послуг вітчизняними закладами охорони здоров'я варто трансформувати в частині встановлення вимог до кадрового складу та за необхідності передбачати допуск медичних працівників до реалізації таких послуг іноземцям. В свою чергу матеріально-технічне забезпечення має бути сертифіковане та відповідати стандартам якості, для можливості ефективної реалізації медичних послуг;

Таблиця 1

**Суб'єкти державного управління,
що реалізують політику забезпечення розвитку медичного туризму**

СУБ'ЄКТИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ			
Суб'єкти, що формують загальні положення розвитку держави та державної політики в цілому			
Офіс Президента України	Кабінет Міністрів України	Верховна Рада України	
Органи центральної виконавчої влади, що реалізують державну політику забезпечення розвитку медичного туризму за окремими сферами			
ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я		МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН	
Загальна характеристика			
Центральні органи виконавчої влади, що реалізують державну політику в сфері охорони здоров'я та громадського здоров'я		Центральні органи виконавчої влади, що реалізують державну політику в сфері міжнародних відносин в цілому та туризму зокрема	
Завдання в частині медичного туризму			
Визначають напрями державного регулювання реалізації медичних послуг іноземцям та взаємодії із закладами охорони здоров'я інших країн		Визначають особливості державного регулювання діяльності суб'єктів туристичної індустрії щодо реалізації послуг медичного туризму	
Суб'єкти реалізації державної політики			
Міністерство охорони здоров'я України	Національна служба здоров'я України	Міністерство закордонних справ України	Державна міграційна служба України
СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ		ТУРИЗМУ	
Загальна характеристика			
Центральні органи виконавчої влади, що реалізують державну соціальну політику та державне регулювання соціальних послуг		Центральні органи виконавчої влади, що реалізують державну політику в сфері туризму та гостинності	
Завдання в частині медичного туризму			
Встановлюють особливості державного регулювання соціальної підтримки населення в частині отримання ними медичних послуг в закладах охорони здоров'я зарубіжних країн		Формують систему державного регулювання діяльності суб'єктів туристичної діяльності, що реалізують послуги медичного туризму як для населення України, так і для іноземців	
Суб'єкти реалізації державної політики			
Міністерство соціальної політики України	Міністерство у справах ветеранів України	Міністерство економіки України	Державне агентство розвитку туризму України
Національна соціальна сервісна служба України	Державна служба України у справах дітей		

Продовження таблиці 1

КОНСАЛТИНГУ ТА ІНШОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ		ІНФРАСТРУКТУРИ	
Загальна характеристика			
Центральні органи виконавчої влади, що реалізують державну політику в різних сферах суспільного життя, що забезпечують розвиток медичного туризму		Центральні органи виконавчої влади, що реалізують державну політику в сфері розвитку інфраструктури	
Завдання в частині медичного туризму			
Встановлюють особливості державного регулювання реалізації консалтингових послуг в сфері медичного туризму, фінансового та кадрового забезпечення реалізації медичних послуг іноземцям державними та комунальними закладами охорони здоров'я та формування інформаційного забезпечення державного управління медичним туризмом		Встановлюють вимоги до інфраструктури суб'єктів реалізації послуг медичного туризму та цифрової трансформації системи охорони здоров'я та туризму	
Суб'єкти реалізації державної політики			
Міністерство юстиції України	Міністерство освіти і науки України	Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України	Міністерство цифрової трансформації України
Міністерство фінансів України	Державна служба статистики		
Пропозиції щодо розширення структури системи державного управління медичним туризмом			
Розширення структури діючих суб'єктів державного управління		Створення нових структур	
Міністерство охорони здоров'я України: - утворення департаменту медичного туризму (віізного та в'їзного)	Національна служба здоров'я України: - утворення відділу з питань фінансування медичних послуг в іноземних ЗОЗ	Утворення державного агентства розвитку медичного туризму	
		Повноваження:	
Державне агентство розвитку туризму України: - утворення відділу з підтримки медичного туризму	Державна служба статистики: - утворення відділу з питань збору, аналізу та представлення інформації про медичний туризм	- взаємодія із центральними органами виконавчої влади	- розробка та впровадження системи ліцензування ЗОЗ, що реалізують медичні послуги іноземцям
		- взаємодія із ЗОЗ іноземних країн	
		- розробка та впровадження нормативних актів, що регулюють медичний туризм	- розробка та впровадження системи регулювання суб'єктів туристичної діяльності

– визначають напрями взаємодії між вітчизняними та зарубіжними закладами охорони здоров'я щодо пацієнтів. Налагодження комунікації між вітчизняними та зарубіжними закладами охорони здоров'я є вкрай важливою складовою забезпечення ефективності послуги медичного туризму. Адже, обмін інформацією медичного характеру, дозволить підвищити якість медичної послуги.

Щодо діяльності Національної служби здоров'я України є визначення особливого підходу фінансування закладів охорони здоров'я, які реалізують медичні послуги іноземцям з одного боку та надання медичних послуг громадянам України спільно з закладами охорони здоров'я зарубіжних країн.

Медичний туризм в умовах російсько-української війни та потребах повоєнного відновлення стає особливим об'єктом міжнародних відносин. Центральними органами виконавчої влади, що реалізують державну політику в сфері між-

народних відносин в цілому та туризму зокрема є Міністерство закордонних справ України та Державна міграційна служба України. Зазначенні суб'єкти державного управління визначають особливості державного регулювання діяльності суб'єктів туристичної індустрії щодо реалізації послуг медичного туризму.

В частині повноважень Міністерства закордонних справ України та Державної міграційної служби України пропонуємо їх розширення в наступних напрямках:

- налагодження комунікації з країнами-партнерами щодо розвитку медичного туризму;
- формування механізму виїзду закордон громадян України, які користуються послугою медичного туризму;
- формування механізму в'їзду в Україну та тривале перебування іноземних громадян, які планують отримати медичну послугу.

Соціальна складова державної політики забезпечення розвитку медичного туризму

реалізується центральними органами виконавчої влади, що реалізують державну соціальну політику та держане регулювання соціальних послуг. До таких суб'єктів відносяться Міністерство соціальної політики України; Міністерство у справах ветеранів України; Національна соціальна сервісна служба України; Державна служба України у справах дітей. Зазначеними органами державного управління встановлюються особливості державного регулювання соціальної підтримки населення в частині отримання ними медичних послуг в закладах охорони здоров'я зарубіжних країн.

Систему державного регулювання діяльності суб'єктів туристичної діяльності, що реалізують послуги медичного туризму як для населення України, так і для іноземців формують Міністерство економіки України та Державне агентство розвитку туризму України («центральний орган виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері туризму та курортів України. Працює над просуванням туристичного бренду України у світі, займається розвитком внутрішнього туризму та підвищенням якості національного туристичного продукту і його конкурентоспроможності задля залучення більшої кількості туристів» [2]). Зміст вихідних положень діяльності Агентства полягає в наступному:

«Місія. Діяльність Агентства зосереджена насамперед на розвитку туристичного потенціалу регіонів, а також на проведенні маркетингових кампаній для просування країни як привабливого туристичного напрямку на внутрішньому і на міжнародному рівнях.

Візія. Розвивати конкурентоспроможну, екологічно стійку та соціально відповідальну індустрію туризму, яка сприяє створенню нових робочих місць, забезпечує доступність туристичного продукту для всіх категорій мандрівників та гарантує сталий розвиток громад.

Мета. Співпрацюючи з широким колом партнерів, підвищити рейтинг України серед українців та іноземців як місця для відпочинку та збільшити частку доходу від туристичної галузі у ВВП країни» [2].

Завданнями Державного агентства розвитку туризму України, відповідно до законодавства є:

«– реалізація державної політики у сфері туризму та курортів (крім здійснення державного нагляду (контролю) у сфері туризму та курортів);

– внесення на розгляд Міністра пропозицій щодо формування державної політики у сфері

туризму та курортів (крім здійснення державного нагляду (контролю) у сфері туризму та курортів)» [5].

Варто зазначити, що досліджувана постанова не містить жодного положення, яке б регулювало медичний туризм чи оздоровчий туризм. Також, не містить жодного регуляторного повноваження щодо діяльності санаторно-курортних комплексів. Відповідно є потреба у врегулюванні зазначеного як з позиції повноваження досліджуваної інституції, так і з позиції її організаційної структури. Зокрема Державне агентство розвитку туризму України:

– розробляє інструменти координації та взаємодії між усіма учасниками реалізації послуг медичного туризму;

– формує пропозиції та приймає участь в дослідженнях медичного туризму в Україні та світі;

– розробляє та реалізує інструменти поширення інформації про візний медичний туризм в Україні.

Державне регулювання інформаційного супроводу, правове та фінансове забезпечення розвитку медичного туризму в цілому та його окремих складових (зокрема, реалізація медичних послуг) здійснюється суб'єктами державного управління: Міністерство юстиції України, Міністерство освіти і науки України, Міністерство фінансів України, Державна служба статистики. Зокрема, зазначеними суб'єктами встановлюються особливості державного регулювання реалізації консалтингових послуг в сфері медичного туризму, фінансового та кадрового забезпечення реалізації медичних послуг іноземцям державними та комунальними закладами охорони здоров'я та формування інформаційного забезпечення державного управління медичним туризмом. Так, завдання міністерства юстиції мають бути розширені наступним чином:

– врегулювання системи ліцензування діяльності суб'єктів туристичної діяльності, що мають право реалізовувати послуги медичного туризму для іноземців, що отримують медичні послуги в державних, комунальних та приватних закладах охорони здоров'я України;

– врегулювання системи ліцензування діяльності суб'єктів туристичної діяльності, що мають право реалізовувати послуги медичного туризму для громадян України, що отримують медичні послуги в іноземних закладах охорони здоров'я;

– розробка механізму видачі дозволів на діяльність на території України іноземних суб'єктів туристичної діяльності, що реалізують медичні послуги для іноземців, які мають потребу в отриманні медичних послуг в державних, комунальних та приватних закладах охорони здоров'я України;

– розробка механізму видачі дозволів на діяльність на території України іноземних суб'єктів туристичної діяльності, що реалізують медичні послуги для громадян України, які мають потребу в отриманні медичних послуг в іноземних закладах охорони здоров'я.

Зазначені завдання визначають потребу в формуванні правового механізму державної політики забезпечення розвитку медичного туризму як основою забезпечення функціонування зазначеної сфери суспільного життя в правовому полі України. Власний підхід до формування та реалізації правового механізму буде представлено в наступних дослідженнях.

Завданнями Міністерства фінансів України в контексті розвитку медичного туризму мають стати:

– визначення порядку фінансування медичних послуг, що реалізуються іноземцям державними та комунальними закладами охорони здоров'я;

– визначення порядку фінансової підтримки соціально незахищених верств населення щодо отримання ними медичних послуг в іноземних закладах охорони здоров'я.

Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України та Міністерство цифрової трансформації України встановлюють вимоги до інфраструктури суб'єктів реалізації послуг медичного туризму та цифрової трансформації системи охорони здоров'я та туризм.

Налагодження взаємодії між визначеними суб'єктами державного управління, що реалізують державну політику забезпечення розвитку медичного туризму сприятиме підвищенню ефективності державно-управлінських рішень та забезпечить якість усіх складових послуги медичного туризму.

Напрями трансформації суб'єктів державного управління в сфері медичного туризму. Медичний туризм як суспільне явище хоч і не є новим для сучасної науки, проте як об'єкт державного управління в науці почав розглядатися лише в останні роки. Певним чином така ситуація обумовлена рядом суб'єктивних причин світового та національного рівня, що вплинули

як на галузь туризму та системи охорони здоров'я, так і на інші галузі національної економіки. Зокрема:

– COVID-19, що зумовив світову пандемію і, як наслідок, закриття кордонів (неможливість міждержавного та міжконтинентального руху населення), зменшення ділової активності (спричинило зменшення доходів домогосподарств і, як наслідок, неможливість придбати послуги медичного туризму, особливо в сфері стоматології, пластичної хірургії та косметології) та інше;

– повномасштабне вторгнення держави на суверенну територію України призвело до значного зменшення потоку туристів, що користуються послугами медичного туризму, що обумовлено відтоком висококваліфікованих медичних кадрів та неможливістю забезпечити відповідний рівень безпеки туристів.

В умовах повоєнної відбудови України та необхідності активізації усіх галузей національної економіки є потреба в розширенні спектру медичних послуг, що реалізують іноземцям в якості послуги медичного туризму. Важливим завданням також залишається формування каналів реалізації послуг виїзного медичного туризму для зменшення навантаження на вітчизняну систему охорони здоров'я, особливо в специфічних видах медичних послуг, які не можливо в повному обсязі або на високому якісному рівні реалізувати на території України.

Для забезпечення зазначеного пропонуємо два напрями розширення структури системи державного управління медичним туризмом.

Варіант 1. Розширення структури діючих суб'єктів державного управління. За даним варіантом є необхідність розширення функцій та вповноважень окремих суб'єктів державного управління, зокрема:

1. Міністерство охорони здоров'я України. При даному Міністерстві пропонуємо створити Департамент медичного туризму (виїзного та в'їзного). Основними функціями зазначеного Департаменту мають стати:

– ліцензування суб'єктів туристичної діяльності, які реалізують послуги медичного туризму для іноземців, що планують отримати медичні послуги у вітчизняних закладах охорони здоров'я;

– ліцензування суб'єктів туристичної діяльності, які реалізують послуги медичного туризму для громадян України, які планують отримати медичні послуги у зарубіжних закладах охорони здоров'я;

– формування мережі закладів охорони здоров'я (приватної, державної та комунальної форми власності), які мають право реалізовувати медичні послуги іноземцям;

– налагодити комунікаційні канали між суб'єктами державного управління та закладами охорони здоров'я зарубіжних країн в контексті супроводу пацієнтів в межах послуги медичного туризму.

2. Національна служба здоров'я України – «є центральним органом виконавчої влади, який реалізовує державну політику у сфері державних фінансових гарантій медичного обслуговування населення. Діяльність НСЗУ спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра охорони здоров'я» [6]. Розширення повноважень в контексті державного регулювання медичного туризму передбачає утворення відділу з питань фінансування медичних послуг в іноземних закладах охорони здоров'я. До повноважень зазначеного суб'єкту державного управління пропонуємо віднести:

– розробка механізму фінансування (повного або часткового) медичних послуг громадян України, які отримують медичні послуги в закордонних закладах охорони здоров'я в рамках послуг медичного туризму. Зокрема, це стосується цивільних осіб, які постраждали внаслідок війни (першу чергу дітей) та військових, які потребують специфічних видів лікування, яке можливо отримати лише закордоном;

– формування мережі суб'єктів туристичної діяльності, які надають послуги медичного туризму та можуть вважатися туристичними операторами, яким надається перевага (особливий рівень довіри з боку держави) при фінансуванні медичних послуг закордонних закладів охорони здоров'я для громадян України.

3. Державне агентство розвитку туризму України. Досліджуючи діяльність зазначеного агентства нижче визначені нові завдання, які розширюють сферу повноважень досліджуваного суб'єкту державного управління. Для їх реалізації пропонуємо внести зміни до організаційної структури шляхом утворення відділу з підтримки медичного туризму. До повноважень зазначеного структурного підрозділу пропонуємо віднести:

– розробка процедури та її реалізації щодо ліцензування туристичних операторів, які реалізовуватимуть послуги медичного туризму та зареєстровані як суб'єкти господарської діяльності в Україні;

– розробка процедури та її реалізації щодо акредитації туристичних операторів, які реалізовуватимуть послуги медичного туризму в Україні, але зареєстровані як суб'єкти господарської діяльності закордоном;

– формування та реалізація заходів з популяризації медичного туризму в Україні та популяризації вітчизняної системи охорони здоров'я закордоном для залучення іноземних громадян в якості суб'єктів, що користуються послугами медичного туризму.

4. Державна служба статистики. Зазначений суб'єкт державного управління має стати ключовим в формуванні державної політики забезпечення розвитку медичного туризму в частині формування інформаційного простору через розробку та реалізацію механізму статистики медичного туризму. Для цього пропонуємо утворення відділу з питань збору, аналізу та представлення інформації про медичний туризм. Більш детальніше система статистики медичного туризму буде розкрита в наступних параграфах.

Варіант 2. Створення нових структур - Утворення Державного агентства розвитку медичного туризму. До повноважень зазначеного суб'єкту державного управління пропонуємо віднести:

– взаємодію із центральними органами виконавчої влади;

– розробку та впровадження системи ліцензування ЗОЗ, що реалізують медичні послуги іноземцям;

– взаємодію із ЗОЗ іноземних країн;

– розробку та впровадження нормативних актів, що регулюють медичний туризм;

– розробку та впровадження системи регулювання суб'єктів туристичної діяльності.

Більш детальніше систему правового регулювання діяльності запропонованих структурних змін в системі суб'єктів державного управління буде розкрито при дослідженні правового механізму державної політики забезпечення розвитку медичного туризму.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження системи суб'єктів державного управління, що реалізують державну політику забезпечення розвитку медичного туризму, дозволило сформулювати комплексне бачення розвитку діяльності органів центральної виконавчої влади. В першу чергу, визначено системні проблеми розвитку суб'єктної структури державного управління в цілому та в частині реалізації держав-

ної політики забезпечення розвитку медичного туризму зокрема, що стосуються: низького рівня комунікації, відсутності інституційної пам'яті, низького потенціалу реалізації реформ та їх завершення, фрагментарності реалізації державно-управлінських рішень та стратегій. Сформовано структуру суб'єктного складу системи державного управління медичним туризмом, що передбачає розподіл суб'єктів державної політики на: суб'єкти, що формують загальні положення розвитку держави та державної політики в цілому; органи центральної виконавчої влади, що реалізують державну політику забезпечення розвитку медичного туризму за окремими сферами (охорони здоров'я, міжнародних відносин, соціального захисту, туризму, консалтингу та іншого забезпечення, інфраструктури). Надано характеристику діяльності кожного органу та ідентифіковано їх завдання в контексті розвитку медичного туризму. Розвинуто організаційні положення, що стосуються адміністративно-правового статусу досліджуваних суб'єктів та визначено напрями розширення повноважень. Запропоновано варіанти розширення структури системи державного управління медичним туризмом.

Список використаної літератури:

1. Андрійко О.Ф. Органи державної влади як суб'єкти державного управління. Судова Апеляція. 2019. № 2 (55). С. 35-38.
2. Державне агентство розвитку туризму України. URL: <https://www.tourism.gov.ua/>
3. Ємельянов В.М., Євтушенко О.Н., Андріяш В.І. Державне управління: у визначеннях, поясненнях, схемах, таблицях: [навчальний посібник]. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2015. 336 с.
4. Криворучко В. Органи виконавчої влади як суб'єкти адміністративного управління. Підприємництво, господарство і право. 2018. № 3. С. 95-99.
5. Постанова Кабінету Міністрів України Про Деякі питання діяльності Державного агентства розвитку туризму № 1162 від 24.12.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1162-2019-%D0%BF#Text>
6. Про Національну службу здоров'я України. URL: <https://nszu.gov.ua/pro-nszu>
7. Рутинський М., Петранівський В. Лікувально-оздоровчий туризм: актуальні цілі та сучасні підходи до організації. Вісник Львівського університету. Серія: Міжнародні відносини. 2012. № 29. Ч. 1. С. 179-189.
8. Ткачук Л.М., Колосова І.В. Медичний туризм: проблеми та перспективи розвитку в Україні та світі. Scientific Notes of Sumy State Pedagogical University. Geographical Sci. 2021. Vol. 2, Iss. 2. PP. 167-176.

Tyshko D. F. Subjects of formation and implementation of state policy ensuring the development of medical tourism

A comprehensive vision of the development of the activities of the central executive authorities was formed, in particular, the systemic problems of the development of the subject structure of state administration in general and in the implementation of the state policy of ensuring the development of medical tourism were identified, in particular, related to: low level of communication, lack of institutional memory, low the potential for the implementation of reforms and their completion, the fragmentation of the implementation of state management decisions and strategies.

The structure of the subject composition of the system of state management of medical tourism has been formed, which provides for the division of subjects of state policy into: subjects that form the general provisions of state development and state policy as a whole; bodies of the central executive power implementing the state policy of ensuring the development of medical tourism in separate areas (health care, international relations, social protection, tourism, consulting and other support, infrastructure).

The activity characteristics of each body are given and their tasks in the context of the development of medical tourism are identified.

Organizational provisions related to the administrative and legal status of the subjects under study have been developed, and directions for the expansion of powers have been determined. Variants of expanding the structure of the system of state management of medical tourism are proposed.

Key words: *medical tourism; international tourism; risks of medical tourism; challenges of medical tourism; management of tourist activities*